

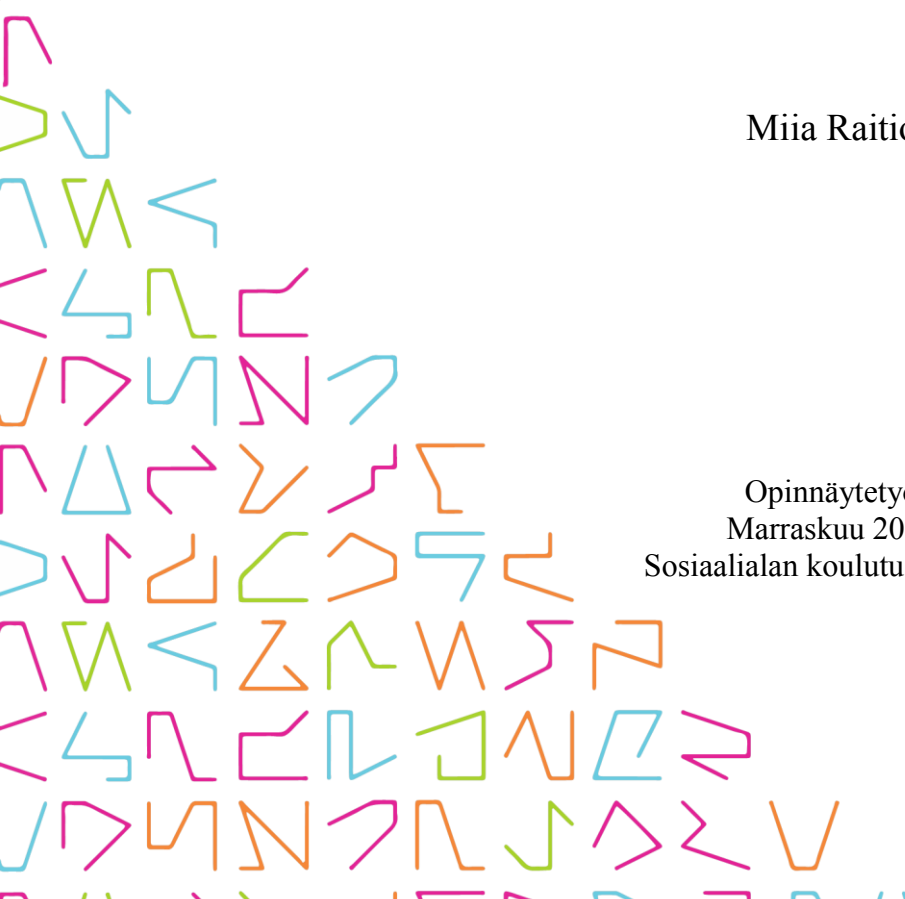
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

”Niin elämää” -päivät

Osallisuuden kokemuksia perhekerhossa

Miia Raitio

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

RAITIO, MIIA:
”Niin elämää” -päivät
Osallisuuden kokemuksia perhekerhossa

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Joulukuu 2016

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia perhekerhon merkitystä perheille sekä perheiden osallisuuden kokemuksia ja toteutumista perhekerhossa ”Niin elämää” -päivien myötä. Tavoitteena oli tehdä näkyväksi perheiden osallisuuden kokemuksia.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisena osuutena järjestettiin perhekerhossa ”Niin elämää” -päivät. Opinnäytetyöhön osallistuivat perhekerhon kaksi työntekijää, kuusi äitiä sekä 13 lasta, jotka olivat iältään 0-5-vuotiaita. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on osallisuus.

Aineisto kerättiin arvioivilla loppukeskusteluilla, havainnoimalla sekä kyselylomakkeella. Kyselyn teemat muotoutuivat teorian ja tutkimuskysymysten pohjalta. Kyselyistä saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä ja näin saadut tulokset teemoittamalla. Aineisto kerättiin syksyllä 2015.

Tutkimustuloksista ilmeni, että perhekerhon toivotaan tarjoavan lapsille tutustumista toisiin lapsiin, leikkitaitojen opettelemista sekä vaihtelua arjen keskelle. Perhekerhossa tärkeimmiksi asioiksi osallisuudesta nousivat esiin uudet kokemukset ja elämykset, yhdessäolo sekä asiat, joita ei kotona tule tehtyä esim. askartelut. Osallisuus toteutui perheiden mielestä itse ryhmässä mukana olemisena, konkreettisina vaikutusmahdollisuuksina ja uusina kokemuksina.

Jatkoa opinnäytetyön aiheen tutkimukselle voisi olla työntekijöiden ajatusten ja kokemusten selvittäminen liittyen osallisuuden mahdollisuuksiin varhaiskasvatusympäristössä. Jatkotutkimusta voisi tehdä myös vertailemalla kahden ei äitiryhmän osallisuuden kokemuksia.

Asiasanat: osallisuus, perhekerho, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Raitio Miia

“Niin elämää” -days
Experiences of Participation in a Family Club

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 4 pages
December 2016

The purpose of this thesis was to investigate the meaning of family clubs for families. Families' experiences of participation and realization in clubs with the help of “Niin elämää” -days were also studied. The aim was to make the experiences of participation visible.

The thesis was carried out as a qualitative functional thesis. The functional part was “Niin elämää” -days, which were organized in family clubs. Two workers of clubs, five mothers and thirteen children, who were 0-5 -years old, were involved in the study. The theoretical frame of reference is participation.

The data were collected through estimating conversations, observation and questionnaires. The data from questionnaires were analyzed through content analysis and those results were thematized. The data were collected in autumn 2015.

The results revealed that families hope family clubs to offer children familiarization to other children, learning playing skills and bringing variety to weekdays. In family clubs the most important thing about participation were new experiences, being together and issues that are not usually done at home for example activities. From families' viewpoint participation was actualized by being involved by themselves in the club and by having a concrete possibility to influence new experiences.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OSALLISUUS TOIMINNAN TAVOITTEENA	7
2.1	Osallisuuden ulottuvuuksia	7
2.2	Yhteisöllisyys osana osallisuutta.....	9
2.3	Muu varhaiskasvatus tukemassa osallisuutta	11
2.4	Sosiokulttuurinen innostaminen	13
3	OPINNÄYTEYÖN TOTEUTUS	14
3.1	Opinnäyteyden tavoitteet ja lähtökohdat.....	14
3.2	Yhteistyökumppanina perhekerho.....	15
3.3	Tutkimustehtävä ja -kysymykset	16
3.4	Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi.....	17
3.5	Opinnäytetyöprosessin aikataulu.....	20
4	PERHEIDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA PERHEKERHOSSA	22
4.1	Toiminnallinen osuus ”Niin elämää” -päivät	22
4.2	Perhekerhon merkitys perheiden arjessa	25
4.3	Perheiden kokemuksia ”Niin elämää” -päivistä.....	27
4.4	Osallisuuden toteutuminen perhekerhossa	29
5	OPINNÄYTETYÖN JOHTOPÄÄTÖKSET	31
6	POHDINTA	33
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	39
	Liite 1. Kyselylomake.....	39

1 JOHDANTO

Perheiden tukeminen muun varhaiskasvatuksen palveluiden kautta on ensiarvoisen tärkeää ennaltaehkäisevää työtä. Useat suomalaisäidit hoitavat pieniä lapsiaan ainakin jonkin aikaa äitiysloman jälkeen kotona. Perhekerhot ja -kahvilat voivat tarjota kohtaamispaikkoja perheille, antaa tukea kasvatustehtävään, tarjota vertaistukea sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia. Osallisuus vahvistaa vanhempien ja lasten arvostusta itseä ja omia mielipiteitä kohtaan, voimaannuttaa ja suojelee erityisesti syrjäytymistä kokeneita.

Selvitän opinnäytetyössäni osallisuuden kokemuksia perhekerhossa Jyväskyläläisen perhekerhoon osallistuneiden näkökulmasta. Yhteistyökumppaniksi valikoitui entuudestaan tuttu kerhotyön yksikkö. Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena järjestettiin ”Niin elämää” -päivät suosituksen ohjelman ”Vain elämää” hengessä. Jokainen perhe suunnitteli omalle kerhokerralleen yhteistä tekemistä tai kokemista oman harrastuksen, kiinnostuksenkohteen tai taidon parissa. Ajankohtana oli syksy 2015 perhekerhokerrat.

Opinnäytetyössä halutaan selvittää, miten perheet kokivat ”Niin elämää” päivät kokonaisuutena; mikä onnistui, mitä kehitettävää ja mitä ajatuksia osallisuudesta nousi esiin. Selvitetään myös miten osallisuus toteutui perhekerhossa ”Niin elämää” päivien aikana ja mikä merkitys perhekerholla on perheille.

Osallisuus on viime aikoina ollut tärkeä teema hyvinvointipalveluiden kehittämisessä. Valitsinkin aiheen sen ajankohtaisuuden takia sekä halustani kokeilla itselleni uutta työtapaa ja toiminnallista opinnäytetyötä. Mielestäni opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen ajatellen Jyväskylän kaupungin ohjelmien ja suunnitelmien tavoitteita liittyen osallisuuteen. Osallisuus on huomioitu myös valtakunnan tasolla. Varhaiskasvatustalakiin (1.8.2015) on lisätty uusi säännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Tämä koskee sekä lapsia, vanhempia että muita huoltajia. Näin ollen lapsen varhaiskasvatuksen kyseessä ollessa toiveet ja mieltymykset on selvitettävä suunnittelu, toteutus ja arviointi vaiheissa. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on

oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen toimintayksikössä. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli perheiden osallisuuden näkyväksi tekeminen. Työn tavoitteena oli myös herätellä miettimään mahdollisuuksia lisätä ja huomioida osallisuutta varhaiskasvatusympäristössä. Opinnäytetyö tuottaa näkökulman vanhempien mahdollisuudesta olla osana kerhotoimintaa ja osallisuuden merkityksestä perheille. Työn teoreettisena viitekehyksenä on osallisuus. Työssä hyödynnetään laadullisen tutkimuksen keinoja ja aineiston keruussa käytetään havainnointia, arvioivia loppukeskusteluja sekä kyselylomaketta.

2 OSALLISUUS TOIMINNAN TAVOITTEENA

Tässä luvussa käsittelen osallisuuden käsitettä ja sen ulottuvuuksia. Lisäksi teen katsausta yhteisöllisyyden merkitykseen osallisuuden toteutumisessa. Tässä kappaleessa pohditaan myös miten muu varhaiskasvatus, johon perhekerhot tai äitiryhmät kuuluvat, voivat olla tukemassa osallisuutta. Lopuksi sosiokulttuurista innostamista esitellään lyhyesti.

2.1 Osallisuuden ulottuvuuksia

Osallisuus on hyvin moniulotteinen käsite. Siihen liittyy yksilöllinen kokemus tai tunne kuulumisesta johonkin yhteisöön tai yhteiskuntaan. Siihen liittyy olennaisesti mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin, vastuun ottaminen seurauksista, sitoutuminen ja omaehtoinen toiminta. Osallistujan ihmiskäsitykset ja henkilökohtainen elämysmaailma ovat kytköksissä henkilön osallisuuden kokemuksiin. Osallisuuden muotoja ovat tieto-osallisuus, suunnitteluosallisuus, päätöksenteko-osallisuus ja toimintaosallisuus. (Jämsen-Pyykkönen 2014, 9-10.)

Osallisuutta voidaan lähestyä henkilön kokemuksena osallistumisesta, asioista päättämisenä ja niihin vaikuttamisena. Osallisuus perustuu dialogiseen vuorovaikutukseen vaikkakin se on yksilöllinen kokemus. Osallisuus on tunne yhteisöllisyydestä ja se on ryhmässä toimimista. Osallisuus vaatii aina ryhmän; yksin ei voi olla osallinen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47-48.) Vastavuoroinen toiminta mahdollistaa kokemuksen, että omalla toiminnalla ja ajatuksilla on merkitystä. Kuitenkin myös samalla opitaan kunnioittamaan toista ihmistä, koska osallisuudessa on kyse myös toisen näkökulmien huomioimisesta ja kyvystä tehdä kompromisseja. Tärkeää on oppia myös olemaan eri mieltä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 49-54.)

Osallisuuteen liittyy kokemuksellinen luonne; osallisuus ja osattomuus ovat yksilöllisiä kokemuksia ja tunteita. Kokemus omasta osallisuudesta riippuu myös mm. vaikutusmahdollisuuksista ja tiedonsaannista. Osallisuus hahmottuu sekä toimintakyknä ja toimintamahdollisuuksina että kokemuksena tai tunteena. Osallisuus on eräänlainen arvotavoite, mutta myös toimintaa, ihmisten osallistumista. Hyvinvoinnin kannalta osallisuus on keskeisiä. Osallisuus ja sosiaaliset verkostot ovat

myös suojaavia tekijöitä hyvinvointivajeita, syrjäytymistä ja disorganisaatio ilmiöitä (huumeet, rikollisuus) vastaan. (Raivio & Karjalainen 2013, 13-14, 19.)

Toimintakulttuuri määrittelee, missä määrin osallistujalla on mahdollisuuksia olla mukana toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osallisuuden ja osallistumisen välinen ero tulee ilmi pohdittaessa tilanteen muodostumista. Osallistuminen on sitä, kun osallistuja tulee valmiiksi luotuun tilanteeseen. Osallisuudessa osallistuja saa itse vaikuttaa tilanteen muotoutumiseen ja kulkuun. Dialogi ja molemminpuolinen kuuntelu ovat osallisuuden perusta. Yhteinen toiminnan suunnittelu avaa uudenlaisen yhteisen toimintaympäristön. Kuitenkin osallisuuteen kuuluu, että ihminen voi itse säädellä ja valita aktiivisuutensa tasoa. Myös passiivinen mukanaolo voi edesauttaa osallisuuden vahvistumista yksilön kannalta. Henkilökohtainen kokemus osallisuudesta auttaa ymmärtämään, miten perheiden osallisuutta voitaisiin edistää. (Nurmi-Rantala 2011, 140.)

Turjan (2016, 50) mukaan lasten osallisuus ilmenee toimintaprosessissa ja osallisuudentunteessa. Lasten tulisi voida olla alusta alkaen eli toimintaprosessin kaikissa vaiheissa; olla mukana toiminnan ja tilojen suunnittelussa, tehdä valintoja ja päätöksiä, toteuttamassa suunniteltua asiaa ja myös olla arvioimassa toimintaa ja toimintaympäristöä. Turjan mukaan osallisuuden moniulotteisuuteen kuuluu myös osallistuminen, sillä joillekin pelkkä valmiiksi järjestettyyn toimintaan osallistuminen on tärkeää. Venninen ym. (2010, 5-6) huomauttaa, että lapsen ikä vaikuttaa osallisuuteen. Pieni lapsi kommunikoi pitkälti kehon kielen avulla. Pienillä lapsilla luonnollinen osallisuuden muoto on kehittää ystävyysuhteita ja osallistua ikätovereiden elämään.

Tast (2007, 39-40) toteaa, että yksilöiden hyvinvoinnin kannalta keskeistä on osallisuus yhteisössä. Yksilö on oman elämänsä asiantuntija, hänen arvoihinsa ja toimintaansa vaikuttavat elämänhistoria vaiheineen ja erilaiset sosiaaliset ympäristöt. Tast toteaa, että ihmisten osallistuminen ja vaikuttamisen mahdollisuus nähdään ihmisen identiteettiä ja elämän mielekkyyttä vahvistavana tekijä. Osallisuus voidaan nähdä arvona, vastuun jakamisena ja demokraattisena toimintana. Osallisuus voidaan nähdä myös syrjäytymisen vastakohtana tai -voimana (Pajula, E. 2014, 11).

2.2 Yhteisöllisyys osana osallisuutta

Edellytyksenä osallisuuden toteutumiselle on, että lähiympäristö ja läheiset suhteet tukevat osallisuuden tunteen ja kokemuksen syntymistä. Tuon tunteen muodostumiseen tarvitaan vastavuoroisia suhteita, joissa voi kasvaa uskomaan omaan merkityksellisyyteensä ja omiin mahdollisuuksiin. Osallisuuden kokeminen edellyttää mahdollisuuksia kokea kuuluvansa johonkin, olla arkisessa ympäristössään tarpeellinen ja arvostettu jäsen. (Nivala & Ryyänen 2013, 28-31.)

Koivula (2013, 21) toteaa, että yhteisöllisyydessä on kyse hyvin moniulotteisesta ilmiöstä. Yhteisön määrittelyyn sisältyy termit osallisuus, yhteinen jaettu tekeminen ja kiinnostuksen kohteet. Yhteisöllisyyden kokemus rakentuu yhteisön toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Koivula toteaa myös, että yhteisöt perustuvat valintaan sekä yhteiseen ja yhdessä luotuun toimintaan. Yhteisö rakentuu sosiaalisten suhteiden, tunteiden, yksilöiden tarpeiden, erilaisten psykologisten tekijöiden varaan. Jäsenten yksilölliset identiteetit yhdistyvät yhteisön identiteettiin ja yhteisössä minästä tulee me. Yhteisössä vallitsee yhteisestä toiminnasta muodostuva positiivinen tunneside.

Koivula (2013, 20) määrittelee yhteisöllisyyttä ihmisen kokemukseen perustuvana tunteena yhteisöön kuulumisesta sekä yhteisön merkityksestä yksilölle ja hänen tarpeidensa toteutumiselle. Koivula toteaa, että yhteisöllisyyden muodostaa neljä peruselementtiä, jonka kriteereitä ovat jäsenyys, vaikuttaminen, integraatio ja tarpeiden tyydyttyminen sekä jaettu emotionaalinen yhteys. Jäsenyys on tunnetta kuulumisesta johonkin yhteisöön tai tunteen henkilöiden välisestä yhteydestä. Vaikuttamisella tarkoitetaan tunnetta sekä yksilön merkityksellisyydestä ryhmälle että ryhmän merkityksellisyydestä yksilölle. Yhteisön jäsenyyden kautta yksilön tarpeet täyttyvät. Jaettu emotionaalinen yhteys tarkoittaa sitä, että jäsenillä on yhteinen jaettu historia, yhteistä aikaa sekä samankaltaisia kokemuksia.

Osallisuuden toteutuminen edellyttää yksilöltä halua olla jäsen jossakin yhteisössä ja yhteisöltä sitä, että se hyväksyy yksilön jäsenekseen. Osallisuus edellyttää myös todellisia toimintamahdollisuuksia ja yksilön osallistumista yhteisön elämään. Tällöin myös yksilöltä edellytetään riittäviä osallistumisvalmiuksia. (Nivala & Ryyänen 2013, 25-26.)

Perhekerho voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä tukitoimena, jonka yksi tarkoitus on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Perhekerho tarjoaa yhteisön, jossa jäsenet voivat saada vertaistukea. Vertaistuki on omaehtoista ja yhteisöllistä tukea sellaisten ihmisten välillä, joita yhdistää jokin kohtalonyhteys, esim. äitiys. Vertaistuessa ihmiset tukevat toisiaan vastavuoroisesti antaen ja saaden tukea. Se voi olla tiedostamatontakin tukea. (Vuorinen 2000, 7.)

2.3 Muu varhaiskasvatusta tukemassa osallisuutta

Varhaiskasvatusta on pienten lasten elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tavoitteeseen pyritään kasvatuskumppanuuden eli vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten, yhteistyöllä. Varhaiskasvatustalvuita tuottavat kunnat, järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluiden tuottajat. (Varhaiskasvatustuksen perusteet 2005,13.)

Varhaiskasvatustuksen toimintamuodot on jaettu päiväkotiin, perhepäivähoitoon ja muuhun varhaiskasvatukseen kuten esimerkiksi kerho-, leikkitoimintaan tai perhekerhotoimintaan. Muu varhaiskasvatusta on tarkoitettu kotona hoidettaville lapsille, jotka eivät käytä päivähoito-oikeuttaan. Esim. perhekerhot on tarkoitettu kotona oleville vanhemmille lapsineen. Kaikkia toimintamottoja ohjaavat varhaiskasvatustalvun ja varhaiskasvatustalvun perusteiden tavoitteet. Eri toimintamuodoissa on eroja sisällöissä ja ominaispiirteissä. Muu varhaiskasvatusta voi olla esim. leikkipuisto tai kerhotoimintaa, tai tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja kuten perhekerho. Muun varhaiskasvatustuksen painopisteet ja toteutus vaihtelevat järjestäjän mukaan. Toiminta on tavoitteellista ja ohjattua. (Varhaiskasvatustalvun perusteet 2016, 17-18.)

Perheiden kanssa työskennellessä tulisi tarjota osallisuutta monilla tavoin kaikille perheenjäsenille. Jokaisella yhteisössä tulisi olla mahdollisuus auttaa ja osallistua kehittämiseen omalla tavallaan. Kannustava ja turvallinen ilmapiiri voi saada yksilöiden omat vahvuudet esille. Niiden hyödyntäminen yhteisen toiminnan kehittämisessä on sekä voimavara että itsetuntoa tukeva, voimaannuttava asia. (Tast (2007, 43.) Äitiryhmien näkökulmasta osallisuuteen kuuluu sekä äitien ja lasten mahdollisuus osallisuuteen. Äitiryhmissä osallisuutta voitaisiin tarjota monella tasolla. Osallisuus on johonkin kuulumisen tunne. Se on kokemus omasta merkityksellisyydestä osana jotakin yhteisöä tai yhteiskuntaa. (Nivala & Ryyänen 2013, 10.) Osallisuus voidaan määritellä niin, että osallisuutta on olla osana jotakin yhteisöä tai ihmisryhmää, toimia osana jotakin ja kokea olevansa osana jossakin itseään suuremmassa kokonaisuudessa. Tarvitaan nämä kaikki ulottuvuudet, että kyse on osallisuudesta. Osallisuus toteutuu yksilön ja yhteisön välisessä suhteessa, jonakin mihin ihminen kasvaa. (Nivala, 2016.)

Äitiryhmät voivat tarjota monia mahdollisuuksia yhteisöllisyydelle ja osallisuuden toteutumiselle. Äitiryhmiin osallistujilla äitiys ja vanhemmuus ovat uutta elämässä ja moni on murroskohdassa elämässään ja työstää identiteettiään ja elämänhistoriaansa uudesta näkökulmasta. Kasvu äitiyteen ja lapsiperheen elämään on identiteettityötä. Tastin (2007,42) mukaan sosiaalipedagogisesti orientoituvassa varhaiskasvatuksessa kehittämistyö on jatkuvaa ja ajankohtaista. Hänen mukaansa on hyvä edetä osallisuuden käytäntöjä harjoiteltaessa pienin askelin, apuna voivat olla erilaiset toiminnalliset ja osallistavat menetelmät. Menetelmät, joilla vapautetaan tunnelmaa, vähennetään hierarkkisuuden ja asiantuntijuuden jännitteitä, ja tuotetaan iloa.

2.4 Sosiokulttuurinen innostaminen

Innostaminen on eräs sosiokulttuurinen suuntaus. Innostamisen tavoite on ihmisen oman elämän tietoinen rakentaminen ja aktiivinen osallistuminen yhteisöön. Sosiopedagogisessa työssä kasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita on, että ihminen saavuttaa laajasti niitä sosiaalisia taitoja ja valmiuksia, joita aitoon kansalaisuuteen tarvitaan. Nämä taidot saavuttaakseen yksilön on tärkeää oppia kuulumaan ryhmään, tuntemaan olevansa arvostettu ja hyväksytty. Kansalaisuuteen tukeminen vaatii sosiaalisiin aktiviteetteihin osallistumisen kasvatuksellista tukemista. Sosiaalisuuteen kasvun perusehto on taas persoonallisen kasvun tukeminen. (Kurki, L. 2006, 119.)

Kurki (2000, 19-20) toteaa, että innostaminen on tapa elähdyttää ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. Innostamisella pyritään organisoimaan toimintaa, saamaan ihmiset liikkeelle ja herättelemään ihmisten tietoisuutta. Innostamisella pyritään sosiaalisen kommunikaation edistämiseen ja subjekti-subjekti suhteen luomiseen. Tavoitteena on ihmisten elämän laadun parantaminen. Yksi keskeinen tavoite on myös saada ihmiset tulemaan tietoisiksi historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnassa ja maailmassa. Ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään osallistumisen prosessien kautta. Innostaminen (animation, animacion) pohjautuu latinankieliseen sanaan anima (elämä/elähdyttäminen).

Sosiokulttuurinen innostaminen on laaja-alainen ilmiö. Kurki (2000, 21) viittaa argentiinalaiseen Ezeguiel Ander-Eggiin, jonka määritelmä innostamisesta on seuraava: ”Sosiokulttuurinen innostaminen on ihmisten elämänlaadun kehittymiseen liittyvien, osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvien käytäntöjen yhdistelmä. Käytäntöjen lopullinen tavoite on edistää ihmisten omaa osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle.”

3 OPINNÄYTEYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöhön liittyneet lähtökohdat sekä yhteistyökumppanin. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Lopuksi kerron opinnäytetyön toteutuksesta ja prosessista sekä aineistonkeruu menetelmistä.

3.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja lähtökohdat

Tausta-ajatuksenani tutkimukselleni oli, että ryhmän äideillä on itsellään monenlaista osaamista ja taitoja, mielenkiinnonkohteita, joita voisi jakaa muiden äitien kanssa. Lähtökohtanani oli myös se, että ryhmän monenlaista osaamista voisi hyödyntää koko ryhmän hyväksi. Sosiokulttuurinen näkökulma ja siihen liittyvä osallisuus ovat sosionomin opinnoissa vahvoilla, joten halusin kokeilla jotain siihen liittyvää opinnäytetyötä. Kurjen (2006a, 153) mukaan innostaminen perustuu aina toimintatutkimukselliseen otteeseen. Lähtökohtana on ihmisen oma arki. Sosiaalipedagogiikan ajatusmaailmaan kuuluu toiminnallisuus, jossa mahdollistuu osallisuus.

Opinnäytetyöni on ajankohtainen Jyväskylässä, sillä osallisuus on nostettu teemaksi uudessa kaupunkistrategiassa. Jyväskylän kaupunkistrategiassa tärkeimmät asiat ja teemat ovat aktiiviset ja hyvinvoivat asukkaat, resurssien viisas käyttö ja vaikuttava elinkeinopolitiikka. Kaupungille on laadittu osallisuusohjelma 2015. Siinä tavoitellaan, että osallisuus koskettaisi koko organisaatiota ja kuntalaisia. Osallisuusohjelman avainasioita ovat avoin vuoropuhelu ja yhdessä tekeminen.

3.2 Yhteistyökumppanina perhekerho

Opinnäytetyöni yhteistyökumppani oli Jyväskylän kaupungin Haukkamäen päiväkodin kerhotoiminta. Kerhotoiminnassa työntekijöitä on kaksi; lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Haukkamäessä järjestetään perhekerhoa, joka kokoontuu kerran viikossa klo 8.30-12.00. Ryhmä on kiinteä suljettu ryhmä, ja siihen kuuluu 5-7 äitiä lapsineen, riippuen perheiden koosta. Ryhmän jäsenet valitaan kerhohakemusten perusteella; syys- ja kevätkaudelle on omat hakunsa. Tässä ryhmässä perheitä oli kuusi. Vanhemmista oli mukana vain äitejä, lapsia yhteensä oli 13, iältään n. kuukauden ikäisestä viiteen vuoteen.

Jyväskylässä perhekerhotoiminnalle ei ole asetettu yleisiä tavoitteita varhaiskasvatuksen puolesta. Perhekerhotoimintaa järjestetään Jyväskylässä harvakseltaan. Perhekahviloita, jotka ovat avoimia ryhmiä, on enemmän. Perhekerhotyö lähti käyntiin mm. alueen tarpeista ja kerhotyöntekijöiden omasta kiinnostuksesta.

Varhaiskasvatuksen perinteisessä suunnittelumallissa toiminta on rakentunut ohjaajien etukäteen suunnitteleminen aiheiden ja sisältöjen mukaan. (Hujala ym. 2007, 84.) Kerhotyöntekijät suunnittelevat ennen kerhon alkua toiminnan alkuviikkojen ohjelmaa ja pyytävät perheiltä kirjallisesti toimintaideoita ja sääntöjä. Vanhempien antamista toimintaideoista ja omista ideoista käsin he suunnittelevat kauden sisältöä.

3.3 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tavoitteena on saada vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mikä on perhekerhon merkitys äideille ja lapsille?
2. Miten perheet kokivat ”Niin elämää” päivät kokonaisuutena?

Kehitettävää, mikä onnistui.

3. Miten osallisuus toteutui perhekerhossa?

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda ilmi, miten perheet kokivat osallistavan työtavan perhekerhotoiminnassa. Tavoitteenani on osallistavan työtavan kokeilemisen kautta saada osallistujien omia kokemuksia näkyväksi ja esille. Haluan tutkia miten osallisuus toteutui ”Niin elämää” päivien myötä perhekerhossa ja mitä ajatuksia osallistujille nousi toiminnan myötä.

3.4 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi

Opinnäytetyön tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva silloin, kun tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Laadullisilla tutkimusmenetelmillä päästään lähemmäs sitä, millaiset uskomukset, halut, ihanteet, käsitykset ihmisen toiminnan taustalla vaikuttavat. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.) Tutkimuksilla ja selvityksillä voidaan kartoittaa tai tutkia jotakin aihealuetta, kehittää uutta toimintamallia tai ideoita työelämän käytäntöjen parantamiseksi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-15.) Tutkimuksen kohderyhmänä on Jyväskylän kaupungin yhden perhekerhon kävijät.

Opinnäytetyössäni, joka on toiminnallinen opinnäytetyö, käytin aineistonkeruumenetelminä havainnointia, loppukeskusteluja ja kyselyä (henkilökohtaista kysely/arviointilomaketta). Kyselyn kysymykset löytyvät liitteistä (ks. liite 1.) Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena voi olla käytännön toiminnan ohjeistamista, toiminnan järjestämistä, järjeistämistä tai opastamista. Se voi olla alasta riippuen ammatilliseen työhön tarkoitettu ohje, ohjeistus tai opastus. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös tapahtuman järjestäminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003, 9.)

Osallistamisen periaatteet tulevat esille erityisesti toiminnallisessa opinnäytetyössä. Osallistumista voidaan perustella sillä, että sen avulla tuetaan demokratian, tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden, vapautuksen ja elämän edistämisen periaatteita. Ajatellaan, että kun nämä periaatteet toteutuvat, ihmiset aktivoituvat myös itse oma-aloitteisesti tekemään kehittämistoimia ja tarvittavia uudistuksia. (Kivipelto, 2008, 24, 26.)

Käytin opinnäytetyössäni osallistuvan havainnoinnin menetelmää. Osallistuva havainnointi tarkoittaa, että tutkija on sisällä tapahtuvassa toiminnassa eli osallistuu toimintaan ennalta sovitun ajanjakson. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnointi tapahtuu usein jonkin ennalta valitun teoreettisen näkökulman kautta. Projektissani havainnointi tapahtui perheiden osallisuuden näkökulmasta. Havainnointia tehdään rajattuihin kohteisiin, tiettyihin tapahtumiin, tilanteisiin ja asioihin. (Vilkkä 2006, 44-45.)

Arvioivat loppukeskustelut toteutettiin jokaisen kerhokerran aikana ennen ruokailua. Kokoonnuimme yhteiseen kokoontumistilaan, ”laulupenkeille” piirimuodostelmaan. Jokainen perhe sai vuorollaan kertoa aamupäivän tunnelmia. Kokeilin aluksi Nalle kortteja, mistä olisi saanut valita päivän tunnelmaan sopivan kortin, mutta se ei oikein toiminut. Lapset ja vauvat olivat välillä hyvin levottomia ennen ruokailua. Lomake, josta oli lauseentäydennys aloituksia ja josta sai vinkkejä omiin mielipiteisiin toimi sitten hyvin. Apuna oli lauseentäydennys ehdotuksia monisteella, esim. ”Tänään antoisinta oli..., koska..”. Nauhoitin arvioinnit nauhuriin, koska se sopi kaikille ja näin sain niissä esille tulleet asiat myöhemmin kirjattua ylös.

Selvitys toteutettiin jaettavana kyselylomakkeena. Kysely toteutettiin niin, että jaoin lomakkeet äideille perhekerhon toiseksi viimeisellä kerralla kun kaikki perheiden omat päivät olivat ohi. Näin äidit saivat viedä kyselyn kotiinsa ja vastata siellä kaikessa rauhassa. Pyysin palauttamaan kyselyn viimeisellä kerralla kerholle. Kyselyssä kysyttiin vastaajan kokemuksia syksyn aikana olleista perheiden päivistä ja osallisuudesta. Lomakekysymyksiä muotoillessani päädyin avoimiin kysymyksiin, jotta kukin omat mielipiteet tulisivat esille. Käsite osallisuus kaipasi mielestäni enemmän avaamista, joten liitteeksi laitoin monisteen siitä, mitä osallisuudella tarkoitetaan sekä Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelman ajatuksia. Laatamani kyselylomakkeen mahdollinen riski oli, että vanhemmat eivät olisi kokeneet kyselyä tärkeäksi tai aihealue olisi ollut vieras. Kyselyyn vastasi viisi äitiä. Kyselyllä saadut vastaukset olivat monipuolisia ja sain niiden avulla vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Aineiston analyysivaiheessa on tarkoitus löytää vastaukset tutkimustehtäviin. Kirjoitin loppukeskustelusta nousevat mielipiteet ja näkemykset aina mahdollisimman pian ylös. Tutustuin saamaani aineistoon tarkasti, teemoitin vastaukset ja poimin niistä ydinasiat eli tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. Tulosten luokittelun jälkeen tuloksia pitää selittää ja tulkita. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkijan pitää pohtia analyysin tuloksia ja tehdä niistä omia johtopäätöksiä. Saatuja tuloksia liitetään ja peilataan teoriataustaan ja aiempiin tutkimuksiin (Hirsjärvi y, 2009, 221, 229.)

Laadullisessa sisällönanalyysissä sisältöä kuvaavat luokat nousevat aineistosta. Aineistosta etsitään niitä ilmaisuja, jotka kuvaavat jotenkin tutkittavaa ilmiötä. Pyritään löytämään ne sisällöt, joihin tutkimuksella etsitään vastauksia. Sen jälkeen aineisto puretaan osiin, ja sisällöllisesti samankaltaiset osat luokitellaan. (Kylmä & Juvakka 2007, 113.) Aineistosta kerättiin osallisuutta kuvaavat kommentit ja nämä pelkistettiin ja luokiteltiin.

Opinnäytetyö oli luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö. Sen avulla pyritään selvittämään erilaisia käytännön ongelmia, parantamaan sosiaalisia käytäntöjä ja ymmärtämään näitä käytäntöjä entistä syvällisemmin. Toiminnallinen opinnäytetyö on luonteeltaan tilanteeseen sidottua, yhteistyötä vaativaa, osallistavaa ja itsearvioitavaa. Tarkoituksena on usein vastata johonkin toiminnassa havaittuun käytännön ongelmaan tai kehittää jo olemassa olevia käytäntöjä paremmiksi. (Metsämuuronen 2009, 234.) Toiminnallisen opinnäytetyön tekijä on usein tutkimuskohteen jäsen ja tutkimuskohteena ovat lähes aina ihmiset ja heidän toimintansa. Tutkimuksen tavoitteena on muutos, muutoksen kokeilu ja sen läpivieminen. (Kananen, 2012, 38)

Toiminnallisen opinnäytetyön yksi keskeinen piirre on reflektiivinen ajattelu, jonka avulla toimintaa pyritään parantamaan. Reflektoidessa ihminen tarkastelee omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan ja myös itseään tajuavana ja kokevana olentona. Ihminen tarkastelee itseään, omaa toimintaansa ja ajatteluaan ikään kuin ulkopuolisesti, uudesta näkökulmasta. Pyrkimyksenä on ymmärtää itseään; miksi ajattelee ja toimii niin kuin on. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 36.)

3.5 Opinnäytetyöprosessin aikataulu

Opinnäytetyöprosessini ideointivaiheesta työn julkaisuun on kestänyt noin kaksi vuotta. Opinnäytetyöprosessi on edennyt vaiheittain. Syksyn 2014 aikana syntyi idea opinnäytetyön aiheesta ja mahdollisesta työelämäkumppanista. Ensimmäinen yhteydenotoni tapahtui syksyllä 2014, jolloin tiedustelin mahdollisuutta yhteistyöhön. Tammikuussa 2015 tapasin henkilökohtaisesti uudestaan työelämäkumppanin. Tapaamisessa kartoitimme opinnäytetyön ideaa, toteutustapaa ja tavoitteita työlle. Suunnitelmavaiheessa rajasin aihetta ja määrittelin työn keskeisiä käsitteitä. Pidin yhteistyökumppaniin yhteyttä sähköpostilla ja tapasimme muutaman kerran. Anoin opinnäytetyölle tutkimusluvan syksyllä 2015 ja lupa saapui hyvissä ajoin ennen perheiden omia päiviä. Perhekerho aloitti toimintansa syyskuun alussa ja olin mukana perhekerhossa siitä lähtien joululomaan saakka. Tutustuin perheisiin ja kerroin opinnäytetyöni ideasta perheille jo alkusyksystä. Pidin oman ”Niin elämää” päivän kranssien teon merkeissä. Opinnäytetyön tutkimusaineiston keräsin loka- joulukuussa 2015, jolloin perheiden omat päivät olivat. Aineiston analysoin ja raportin kirjoittamisen aloitin keväällä 2016 ja jatkoin raportin kirjoittamista syksyllä 2016.

Alla oleva taulukko (TAULUKKO 1) kuvaa aikatauluani opinnäytetyöprosessin osalta.

1. yhteys perhekerhon työntekijöihin	syksy 2014
Idean esittely perhekerhoon	syksy 2014
Ideapaperin esittely	toukokuu 2015
Teoriaan tutustuminen ja Niin elämää -päivien suunnittelu	alk. elokuu 2015
Tutkimussuunnitelman esittäminen	syyskuu 2015
Tutkimuslupahakemus	elokuu 2015
Tutkimuslupa saapuu	syyskuu 2016
Toteutuksen suunnittelu	syyskuu 2015
Toiminnallinen osuus, ”Niin elämää päivät”	loka-joulukuu 2015

Kysely	joulukuu 2015
Raportin kirjoittaminen	tammi-joulukuu 2016
Opinnäytetyön tarkastaminen jaa hyväksyttäväksi jättäminen	joulukuu 2016
Opinnäytetyön seminaari esitys	12.12.2016
Kypsyyskoe	30.11.2016

4 PERHEIDEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA PERHEKERHOSSA

Tässä luvussa esittelen aluksi perheiden omien päivien toteutuksen ja kulun. Sen jälkeen käyn läpi tutkimuskysymysteni kautta perheiden kokemuksia ”Niin elämää” -päivistä ja osallisuuden toteutumisesta niissä.

4.1 Toiminnallinen osuus ”Niin elämää” -päivät

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus eli tutkimukseni tuottaa laadullista tutkimusaineistoa. Toteutin opinnäytetyöni tutkimusosuuden Jyväskylän Palokassa, Haukkamäen kerhotoiminnan perhekerhossa loka-joulukuussa 2015. Perhekerhossa vietettiin ”Niin elämää” -päiviä siten, että jokaisella perhekerhon perheellä oli oma kerhokerta, jolloin oli heidän suunnittelemaansa ohjelmaa; jonkin perheen yhteisen harrastuksen, taidon tai kiinnostuksen kohteen parissa, jonka he haluavat jakaa muiden kanssa. Haukkamäen lastentarhanopettajan toimesta kerhokerrat nimettiin ”Niin elämää” -päiviksi suositun ohjelman ”Vain Elämää” mukaan.

Perhekerhon toimintakausi alkoi elo-syyskuussa, ja olin mukana kerhossa aloituksesta lähtien tutustuen perheisiin ja perhekerhotoimintaan. Suunnittelimme ohjaajien kanssa alkusyksyn toimintaa siten kuin he olivat aikaisemminkin tehneet. Alkusyksystä perheet tekivät perheestä kertovan askartelu/maalaustyön. Ne laitettiin valmistuttua seinälle. Sen lisäksi alkusyksyyn kuului mm. ulkoilua päiväkodin pihassa ja metsäretki. Pidin alkusyksystä myös oman ”Niin elämää” -päiväni, teimme syksyisiä kransseja materiaaleista, joita olimme keränneet metsäretkellä.

Lokakuun alussa kysyin perheiden ideoita omaan päivänsä viettoon. Jokaiselle perheelle varattiin sopiva päivä sen mukaan millainen idea heillä oli. Esim. paloasemavierailuun varasimme päivän, mikä sopi paloasemalle. Osalla perheistä idea oli syntynyt luonnostaan esim. lapsen kiinnostuksen kohteen mukaan, mutta osalle äideistä löysimme aiheen kysellen ja ehdotellen eri vaihtoehtoja ja ideoita. Lisäksi perheitä pyydettiin miettimään heille tärkeitä lauluja, joita voisimme laulaa yhdessä kerhon lopuksi.

Vko 43: Seinämaalausta ja jumpparata liikuntasalissa

Tämän perhekerhokerran perhe oli toivonut maalausta, joka toteutettiin siten että päiväkodin käytävälle teipattiin isot maalauspaperit. Jokainen perhe sai non-stoppina käydä maalaamassa oman kaistaleen maalausväreillä. Kerhossa harjoittelussa olevan lähihoitajaopiskelijan kanssa rakensin jumpparadan päiväkodin välineistä liikuntasaliin, missä jokainen sai omaan tahtiin liikkua eri liikuntavälineillä ja pisteillä.

Vko 44: Leipomista

Tämän viikon perhekerhon toiveena oli leipominen. Päätettiin leipoa leivonnaisia tulevaan Prinsessa vastaanottoon herkkuja. Perhe toimitti perhekerhon työntekijöille ohjeet valitsemistaan leivonnaisista, joiden mukaan he tekivät keittiöltä varaukset tarvikkeista. Leivottiin tähti-pikkuleipiä tikuissa, suklaa-muffinsseja ja pieniä pasteijoita. Aamupiirillä kysyimme vapaaehtoisia taikinoiden tekoon. Taikinoista sai sitten leipoa non-stoppina oman osuuden verran. Osa leivonnaisista maisteltiin ruokailun jälkeen ja osa pakattiin pakasteeseen juhlia varten.

Vko 46: Retki Palokan kirjastoon

Tapasimme Palokan kirjastolla aamulla klo 9.00. Perheet tulivat autolla suoraan kirjastolle. Kirjaston työntekijät esittelivät aluksi Palokan kirjaston palveluita, toimintaa ja käytänteitä. Sen jälkeen toinen kirjastonhoitaja luki lapsille satua ja toinen vastaili kysymyksiin. Sai myös lainata kirjoja mukaan.

Vko 47: Vierailu Seppälän sivupaloasemalle

Tapasimme paloasemalla klo 9.00 alkaen. Perheet tulivat omilla autoilla tai kimpakyydein. Palomiehet esittelivät meille tiloja ja heidän työtään. Välillä paloauton piti lähteä hälytysajoon ja näimme paloauton lähdön. Kun auto palasi saimme tutustua siihen ja palomiehet esittelivät autoa ja kertoivat välineistä ja työstään. Kaikkia halukkaita ajelutettiin paloauton kyydissä ulkona.

Vko 48: kuvakollaasi perhekuvista

Tämän kerran aiheen suunnitellut perhe oli poissa sairastapauksen vuoksi ja työntekijät olivat koulutuksessa, joten vedin kerhokerran itsenäisesti. Perheet saivat tehdä omannäköisensä kuvakollaasin tuomistaan kuvista tai kuvatulosteista maalaus pohjille.

Pohjat olin hankkinut etukäteen ja ne oli myös maalattu edellisillä kerroilla valmiiksi kukin haluamallaan tavalla. Sai käyttää lisämateriaaleja ja suunnitella itse työnsä.

Vko 49: Prinsessa vastaanotto

Tämän kerran aihetta olin käynyt läpi suunnitellen perheen kanssa ja työntekijöiden. Jokaista perhettä oli pyydetty pukeutumaan kerhoa varten kuninkaallisesti. Perheen äiti toi kirjastosta löytämänsä satukirjan ”Prinsessa vailla valtakuntaa”, jonka lastentarhanopettaja kertoi ulkomuistista, koska kirja oli unohtunut kotiin. Satuhetken jälkeen kerholle ilmestyi oikea Prinsessa, joka etsi valtakuntaa ja pyysi lapsia mukaansa. Kiertelimme päiväkodin tiloissa valtakuntaa etsien, mukana oli keppihevosiä. Löysimme matkalla herkut, jotka otettiin mukaan. Valtakunta löytyi jumppasalista, jonka olimme koristaneet valtakunnaksi; rekvisiittana oli valtaistuini ja herkkupöytä, johon olin saanut Sinellistä lainaan paperimassaisen prinsessa-kakun. Lauloimme salissa perheen toivelauluja joita oli mm. Prinsessa ruusunen. Lisäksi oli perheen toivomaa kasvomaalausta. Vedin halukkaille lapsille Kim- leikkiä. Maistelimme pikkuleipiä ja ruokailun jälkeen söimme muffinsseja ja pasteijoita.

VKO 43	Seinämaalausta ja jumpparata liikuntasalissa
VKO 44	Leipomista: pikkuleipiä, muffinsseja ja pasteijoita
VKO 46	Retki Palokan kirjastoon
VKO 47	Vierailu Seppälän sivupaloasemalla
VKO 48	Kuvakollaasi perhekuvista
VKO 49	Prinsessa vastaanotto

4.2 Perhekerhon merkitys perheiden arjessa

Tässä luvussa tuon esille asioita, joita perheet pitävät tärkeinä perhekerhotoiminnassa. Perheiltä on ollut tapana toimintakauden alussa tiedustella heidän toiveitaan ja toimintaideoita.

Kyselyssä tiedustelin millaisia tavoitteita tai odotuksia perheillä oli toiminnalle. Vastauksista ilmeni että äideillä oli hyvin samanlaisia odotuksia perhekerhotoiminnalle. Suurin osa vanhemmista koki tärkeäksi sen, että lapsi tutustuisi toisiin lapsiin ja oppisi leikkitaitoja toisten lasten kanssa. Tärkeäksi koettiin yhteinen tekeminen ikätovereiden kanssa sekä leikki- ja jutteluseura. Kyselyssä tuli ilmi, että vastaajat kokivat tärkeäksi sen, että kaikki osallistuisivat johonkin yhteiseen tekemiseen ja opittaisiin toimimaan yhdessä toiset huomioon ottaen. Toiveena oli myös lasten leikkiminen yhdessä samalla toisiinsa tutustuen, sekä uuden oppiminen leikkiessä ja lasten tutustuminen uusiin aikuisiin.

Äidit toivoivat muun arjen keskelle vaihtelua ja juttutuokioita muiden äitien kanssa. Vastauksista ilmeni myös, että toiveena oli saada muun arjen keskelle vaihtelua, erilaista tekemistä ja suunniteltuja päiviä.

”Sain lasteni kanssa osallistua toimintoihin, joita en itse olisi keksinyt (kollaasi, prinsessajuhla), ja se oli mielenkiintoista.”

Muutama osallistuja koki tärkeäksi toisten kanssa toimimisen sekä vieraassa ympäristössä toimimisen opettelemisen:

”...ja opittaisiin toimimaan yhdessä ja toiset huomioon ottaen.”

sekä toinen vastaaja: ” *Että opittaisiin toimimaan ryhmässä yhteisten sääntöjen mukaan.* ”

Merkitykselliseksi tekijäksi Niin elämää päivissä osoittautui muihin vanhempiin tutustuminen. Perhekerhossa käyminen koettiin mielekkääksi toiminnaksi. Vanhemmat toivat esille päivien tapahtumien merkityksen myös lapsille.

Eräs äiti kuvasi näin: ”Lapset nauttivat ja heillä oli hauskaa.”

Vaikka moni myös toivoi yhdessäoloa muiden kanssa, mutta kerhokertojen aikana ilmeni, että osalle vanhemmista myös se oman lapsen kanssa vietetty yhteinen aika kerhossa oli hyvin merkittävää.

Esimerkiksi eräs äiti totesi, että: *”Sen, että vanhempana sitoudut ja annat varmasti aikasi lapsillesi ja teet heidän kanssaan jotain erilaista mitä kotona ei tule tehtyä:”*

Tässä tutkimuksessa perhekerhon nähtiin olevan kävijöilleen merkittävä yhteisö, joka tarjoaa sekä äideille että lapsille seuraa ja sosiaalisia kontakteja. Osallistuneiden mielestä myös se, että perhekerhossa tehdään asioita joihin kotona ei jaksaa tai ehdi keskittyä, oli tärkeää. Perhekerhon toivottiin tarjoavan elämyksiä ja kokemuksia, joita tavallinen kotiarki ei tarjoa, sekä myös sosiaalisia suhteita.

4.3 Perheiden kokemuksia ”Niin elämää” -päivistä

Perheiden kokemuksista nousi esille yhteisiä teemoja. Asioista tiivistyi kolme teemaa eli uudet kokemukset ja elämykset, mahdollisuus tehdä asioita joita kotona ei tule tehtyä sekä yhdessäolo.

Kaikki perheet olivat kokeneet erilaisia ja positiivisia yllätyksiä ”Niin elämää” päivien aikana. Paloasemavierailu tarjosi monenlaisia elämyksiä kun sai tutustua paloasemaan, paloautoon ja sai olla kyydissä. ”Oikean” prinsessan tapaaminen ja eläytyminen satuun ja tarinaan tarjosi monenlaisia aistielämyksiä.

Eräs äiti kuvasi näin: ”Oli mukava saada uusia kokemuksia ja joka kerta mukavia aiheita/päiviä mukavia uusia asioita, kuten paloauton kyydissä oleminen ja prinsessan tapaaminen.”

Yksi vastaaja kuvasi asiaa näin: *”Sain lasteni kanssa osallistua toimintoihin, joita en itse olisi keksinyt (kollaasi, prinsessa juhla), ja se oli mielenkiintoista.”*

Toisena merkittävänä asiana perheille ja etenkin äitien kokemana nousi mahdollisuus tehdä asioita, joita kotona ei tule tehtyä. Monet vastaajista pitivät tärkeänä mahdollisuutta mm. Kädentaitoihin.

Eräs äiti kommentoi päivän tunnelmia: *”Vaikka ei ole hyvä tekemään, on kiva tehdä; jotenkin terapeutista.”*

Erään äidin mielestä *”Askarteluja ei tule niin kotona tehtyä, joten on kiva kun kerhossa tulee.”*

Myöskin kirjastossa käyminen lasten kanssa oli monelle uusi kokemus ja ryhmässä sinne tuntui olevan matalampi kynnyksen lähteä. Kirjastovierailu antoi äideille uutta tietoa kirjaston palveluista ja uskallusta lähteä kirjaston lastenkin kanssa. Moni äideistä totesi, että kynnyksen lähteä kirjastoon madaltui.

Lasten kanssa yhdessä tekeminen ja perheen yhteys nousi mielipiteissä yhtenä tärkeimmistä asioista esille. Äidit halusivat viettää aikaa omien lasten kanssa, tosin yksi äideistä toivoi että lapset viettäisivät kerhossa enemmän aikaa myös muiden aikuisten kanssa. Yhteinen puuha tiivistä suhdetta omiin lapsiin, mutta antoi kuitenkin myös äideille mahdollisuutta luovaan toimintaan tai uusiin asioihin.

Perheyhteyttä kuvasi, kun eräs äiti totesi kollaasityöstään, että: *”Taulussa on molemmat muksut ja heidän juttujaan ja siksi voisi tulla esille kotona.”*

Yhdellä perheellä myös mies osallistui kollaasityöhön siten, että hän valitsi ja tulosti kuvat ja äidille oli yllätys millaisia kuvia mies oli valinnut, *” humoristisiakin ”* äiti sanoi. Hän totesi myös että: *”Tosi kiva, kun saatiin tällöinen lastenhuoneen seinälle”.*

Kyselyssä tuli ilmi myös ilmi kehittämisideoita ”Niin elämää” päiville. Vaikka useimmat vastaajista olivat tyytyväisiä päivien kulkuun osa vastaajista toivoi, että toimintahetket olisivat kiireettömämpiä, myös siirtymät, koska lasten kanssa on hankala tehdä asioita pikaisesti. Toinen vastaajista taas toivoi ohjaajien olevan lasten kanssa enemmän, että lapsi olisi enemmän toisten aikuisten ja lasten kanssa.

”Kivoja päiviä, erilaisia mitä kotona/perheen kanssa, kuitenkin liian kiireisiä, äideille keskinäistä keskusteluaikaa enemmän.”

Kerhokerroilla koin, että yhteinen tekeminen, esim. kollaasi työ, antoi äideille paljon keskustelunaiheita liittyen mm. valokuviiin tai yleisesti käsitöiden tai askartelujen tekoon.

4.4 Osallisuuden toteutuminen perhekerhossa

Nivalan (2010, 114-115) mukaan osallisuus edellyttää yksilöltä sekä sosiaalisia taitoja että kiinnostusta ympäröivään todellisuuteen. Jotta osallisuus toteutuisi, ympäristön on oltava osallisuutta tukeva ja kannustava, sen tulee tarjota konkreettisia osallisuuden mahdollisuuksia. Osallisuutta edistää se, että toiminta koetaan mielekkäänä.

Nivalan (2010, 13) mukaan vahvin osallisuuden aste (kolmiportaisella asteikolla) on osallistuminen toteuttajana. Nivalan mukaan se on aktiivista toimintaa suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Tämä toteuttava osallisuus määrittyy osallistujien kesken ja joukossa ja vaatii sitoutumista sekä vastuunkantamista. Tässä tutkimuksessa osa perheistä löysi oman idean päiväänsä helposti, toisia piti auttaa pohtimalla yhdessä mitä se voisi olla. Kaikki osallistujat osallistuivat aktiivisesti toimintoihin.

Suuri osa vastaajista koki osallisuuden siten että pääsi osallistumaan oman päivän kulkuun ja tekemään eri asioita ryhmässä. Vastauksista ilmeni, että kaikille itse ryhmässä mukana olo oli tärkeä osa osallisuutta. Samalla myös se että sai itse konkreettisesti vaikuttaa nousi vastauksissa esille.

Yksi vastaaja totesi: ” *Oli kiva olla osana tätä ryhmää ja saada keksiä omanlainen päivä. Lapset lähtivät joka kerta oikein mielellään kerhoon.* ”

Toinen vastaaja kertoi että: ” *Olen kokenut aina olleeni tervetullut perhekerhoon ja saanut osallistua ”tasavertaisena” toimintaan. Lapset kokevat kerhossa käymisen tärkeäksi ja myös että on mukavia kavereita ja puuhaa ollut.* ”

Kysyttäessä, millä muilla tavoin osallisuus voisi toteutua perhekerhossa, eräs vastaaja totesi että ” *Tapa, jolla ”Niin elämää” -päivät toteutettiin oli loistava, en keksi sen lisäksi muuta.* ”

Perheet olivat valinneet myös heille tärkeitä ja/tai mieluisia lauluja omassa päivässä laulettavaksi. Osa äideistä kertoi ja aloitti, veti laulun toisille hyvin oma-aloitteisesti. Moni oppi itselle uusia lauluja ja sovituksia tuttuihin säveliin. Vastavuoroinen toiminta mahdollistaa kokemuksen, että omalla toiminnalla ja ajatuksilla on merkitystä. Kuitenkin myös samalla opitaan kunnioittamaan toista ihmistä, koska osallisuudessa on

kyse myös toisen näkökulmien huomioimisesta ja kyvystä tehdä kompromisseja. Tärkeää on oppia myös olemaan eri mieltä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 49-54.)

Yksi vastaajista toi esille teoriassa esitetyn näkemyksen osallisuudesta, hän totesi näin:

”Lapsen mielestä oli hienoa päättää joku näin iso juttu, selvästi on opettelemista vielä siinä, että joskus joku toinen päättää jotain mikä ei ole itselle (lapselle) lempi puuhaa. Ja myös siihen osallistutaan.”

Toisen vastaajan mukaan:

”Kokemukset oli ihania! Lapsi tykkäsi kun sai itse vaikuttaa noin suuresti!

Prinsessavastaanotto toi perheille elämyksiä monella tasolla. Muutama perhe mainitsi että perhekerhokertaa oli *odotettu pitkään*, koko viikko, ja toinen perhe mainitsi että kerhokerrasta *puhutaan pitkään*. Kaksi perhettä sanoi, että kerhokerta oli *erilainen kuin muut kerrat*. Prinsessa oli *kiva yllätys*. Kaikki osallistujat pitivät päivää onnistuneena ja kivana. Toinen työntekijöistä sanoi että aihe oli tosi hieno ja tällaiset päivät ovat *”tämän työn suola”*. Toinen työntekijä taas kiitti perheitä hyvästä heittäytymisestä toimintaan.

Tutkimukseen osallistuneet äidit pohtivat näkemyksiään osallisuudesta perhekerhossa. Tutkimuksen tuloksista nousee esiin näkemys, että osallisuus on vahvasti yhteisöllistä. Yhteisössä pääsee mukaan yhteiseen toimintaan ja vaikuttamaan toimintaan. Äidit pitivät tärkeänä myös lasten mielipiteiden huomioimista päivien suunnittelussa. Lasten osallisuuden toteutumisessa äidit olivat *”avustajina”* tulkiten ja ideoiden yhdessä lastensa kanssa. Lapset kuuluvat siihen tasavertaisina toimijoina, joiden mielipiteitä kuunnellaan ja he ovat osallisia ikätasonsa mukaisesti.

5 OPINNÄYTETYÖN JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää perheiden kokemuksia osallisuudesta perhekerho kontekstissa sekä perhekerhon merkitystä perheille. Tutkimus toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä perhekerhossa syksyn 2015 aikana. Tässä luvussa tuon esille opinnäytetyön keskeisiä johtopäätöksiä.

Koen, että sain vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin. Niin elämää päivistä saadut kokemukset nosti esiin yhteneväisyyksiä siihen, mitä asioita perheet tavoitteissaankin/odotuksissaankin pitivät tärkeinä. Tässä tutkimuksessa ilmenee, että perheiden odotukset perhekerhotoiminnalle täyttyivät heidän omien päivien teemojen myötä. He olivat valinneet päiviinsä aiheita, joissa saivat uusia kokemuksia, tuli yhteistä toimimista uusissa paikoissa, erilainen toiminta mahdollisti mielestäni hyvin juttutuokiot ja luontevan tutustumisen toisiin. Esimerkiksi kollaasin tekemisessä äidit saivat yhteistä puuhaa sekä toisten äitien kanssa että lastensa kanssa. Kokemuksista keskeisiksi teemoiksi nousivat uudet elämykset ja kokemukset. Perheet saivat kokemuksia, joita normaali perhearki ei välttämättä tarjoa. Yhteiset hetket ja retket tarjosivat irtiotta arjesta ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Osallisuus toteutui perhekerhossa teoriassa esitettyjen teorioiden mukaan eli osallisuus toteutui yksilön ja yhteisön välisessä suhteessa ja se on ryhmässä toimimista. Perhekerhossa osallisuus toteutui siten, että sai konkreettisesti vaikuttaa tilanteen muotoutumiseen. Myöskin se osallisuuteen kuuluva seikka, että voi itse säädellä ja valita aktiivisuuden tasoa toteutui perhekerhossa. Osa äideistä halusi itse vetää laulutuokion. Sai myöskin valita mitä leivonnaisia haluaisi leipoa tai mitä roolia ottaa prinsessa vastaanotolla. Osallisuus toteutui ryhmässä mukaa olemisella ja yhteiseen toimintaan osallistumisella. Venniseen ym. (2010, 5-6) viitaten osallisuus toteutui lapsilla ystävyysuhteiden kehittämisenä ja ikätovereiden kanssa leikkimisenä. Äidit toivat oman lapsensa osallisuutta näkyväksi.

"Niin elämää"- päivät tukivat mielestäni teoriassa esitettyä sosiokulttuurista työtapaa, jossa tavoitteena on aktiivinen osallistuminen yhteisöön. Perhekerhon kävijät osallistuivat aktiivisesti sekä oman päivänsä että muiden perheiden päivien toteutukseen. Sosiokulttuurisessa innostamisessa on tavoitteena sosiaalisen

kommunikaation edistäminen. Perhekerho tarjosi sekä lapsille leikkiseuraa että äideille vertaistukea ja juttuseuraa. Erilaiset yhteiset puuhut ja retket tarjosivat yhteisiä kokemuksia ja aiheita keskusteluille ja tutuksi tulemiselle. Sosiokulttuurisen innostamisen tavoite on myöskin elämänlaadun parantaminen ja herätellä kansalaisia aktiivisiksi toimijoiksi. Mielestäni "Niin elämää" -päivät antoivat osallistujilleen elämänlaatua kohottavia uusia kokemuksia ja elämyksiä sekä osallisuuden kokemuksia ryhmässä

. Esimerkiksi kirjasto retken myötä tuli ilmi, että kirjaston tarjoamat palvelut eivät olleet tämän perhekerhon kävijöistä kaikille tuttuja. Osin se voi johtua siitä, että ei tiedetä mitä kaikkea kirjasto pystyy tarjoamaan; satutunteja, erilaisten pelien lainaamisen, playstation peli mahdollisuuden. Osalle myös kirjastoon ensikertaa tutustumisen ryhmässä ja siellä kirjaston käytänteistä kuuleminen rohkaisee uudelleen kirjastossa käymiseen lasten kanssa.

Opinnäytetyötäni ja saamiani tuloksia voi hyödyntää työelämässä. Itse koen, että "Niin elämää" -päivät avasivat ikkunoita perheiden omien kiinnostuksenkohteiden ja osaamisen esille tulemiseen. Tuloksista tulee ilmi, että tämän tutkimuksen äideillä oli uusia, erilaisia näkemyksiä toimintaan. Toiminnoissa tuli ilmi myös äitien vahva side lasten kanssa toimimiseen ja omaan perheeseen. Perhekerho voi hyödyntää saamiani tuloksia työnsä kehittämisessä, sillä vastauksista tuli ideoita sekä siihen mikä onnistui että missä perheet kokivat olevan parannettavaa. Osallistamisen, kuten minkä tahansa muunkin asiakaslähtöisen toimintatavan, ottaminen omaksi työtavaksi, voi auttaa löytämään uusia näkökulmia omaan työhön. Opinnäytetyön tekeminen herätteli reflektoimaan työn tekemisen tapoja ja miettimään kehittämisen kohteita.

6 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin oppimaani opinnäytetyö prosessista ja työn hyödynnettävyyttä. Sen jälkeen teen katsausta työn eettisyyteen ja luotettavuuteen sekä jatkotutkimusaiheisiin.

Olen mielestäni onnistunut valitsemaan ajankohtaisen aiheen opinnäytetyöhöni. Itselleni kehittämistyö oli uusi asia, mutta koin että innostus kehittämiseen syntyi. Kehittämisellä tulee olla vaikutusta omaan ammatilliseen kehittymiseen, sen täytyy innostaa työhön ja olla merkityksellistä niin asiakkaille että palvelun laadulle. Tämän tutkimuksen myötä olen saanut syvällisempää ymmärrystä osallisuuden ulottuvuuksista ja tärkeydestä. Tutkimusta tehdessäni pohdin ja totesin, että ohjaajan tulee itse pitää osallisuuden toteutumista tärkeänä ja tavoiteltavana asiana, jolloin osallisuus kaikilla tasoilla mahdollistuu.

Opinnäytetyö prosessina on ollut opettavainen kokemus. Arvioidessani omaa työskentelytapaani, olen huomannut että aikataulutuksessa olisi ollut parantamisvaraa. Opinnäytetyöni oli ajallisesti pitkä prosessi ja olisin itse toivonut saavani sen tiiviimmin tehtyä. Koska olin kerhotyössä mukana vain perhekerhokerroilla, se pienensi mahdollisuuksiani osallistua muina päivinä muun työn lomassa päivien suunnitteluun (esim. taikinoiden tilaaminen keittiöltä). Syvällisempi kokemus kerhotyöstä olisi antanut eväitä vielä paremmin syventyä menneeseen ja tulevaan kerhotyön ja perhetyön osalta.

Itse huomasin arvioivien loppukeskustelujen myötä, että aktiivisen vuorovaikutuksen myötä oppii tuntemaan syvällisemmin perheiden arkea ja siten myös haasteita ja kehittämisen tarpeita. Koin, että arvioivilla loppukeskusteluilla toiminnan välissä sai paljon tietoa perheiden yksilöllisistä kokemuksista. Keskustelut avasivat näkymiä siihen, mikä heille on aamupäivässä ollut tärkeää. Ohjaaja tunnistaa tällöin niitä asioita, mitkä kullekin perheelle ovat tärkeitä, ja jotka muuten eivät välttämättä tulisi ilmi. Esim. äiti kertoo, että lapsi lähti tänä aamuna ensimmäistä kertaa mielellään kerhoon. Näin nousevat merkittävät asiat esille. Arvioivia loppukeskusteluja voisi käyttää toiminnan lomassa; jos ei joka kerta niin säännöllisesti kuitenkin.

Huomasin, että opinnäytetyöni tutkimus toi esille myös työntekijöille uusia asioita ja näkökulmia. He esimerkiksi huomasivat, että kirjasto oli monille perheille uusi käyntikohde. He saivat itsekin sieltä uutta tietoa, esim. että kirjastonhoitaja voi tulla kirjakassin kanssa esittelemään ja pitämään satutuntia kerholle. Työntekijät oppivat myös mm. uusia lauluja, joita perheet olivat valinneet omiin päiviinsä.

Perheiden käytännön elämän ja haasteiden tunteminen on tärkeää. Koska ”Niin elämää” - päivät olivat syksyllä lähes viikoittain, niin peräkkäisille viikoille osui monta vierailukohdetta. Tämän osa perheistä koki väsyttävän lapsia. Vierailuja voisi ripotella pidemmälle aikavälille, kun aikataulu ei olisi opinnäytetyöstä johtuen tiukkaa. Osallisuuden esteitä lapsiperheissä voivat olla ihan käytännön asiat, kuten kyydit. Se tuli ilmi vierailukohteissa, että kaikilla perheillä ei ole päivisin autoa käytössä, jolloin osallistuminen eri tilaisuuksiin on hankalaa. Onneksi nyt Jyväskylän kaupungilta on paikallisliikenteeseen tullut juuri lapsiperheitä koskeva etu, että rattailta ja vaunuilla pääsee linja-autoon maksutta. Se edistää lapsiperheiden osallistumisen mahdollisuuksia.

Opinnäytetyötä tehdessä olen huomioinut työn eettisyyden ja luotettavuuden. Tarkastelin eettisyyttä ja luotettavuutta työn eri vaiheissa. Tutkimussuunnitelman jälkeen seuraava vaihe oli tutkimusluvan hakeminen. Tutkimusluvan saannin jälkeen kerroin osallistujille henkilökohtaisesti sekä kerhokerralla että saatekirjeen avulla opinnäytetyöstäni, sen tavoitteista ja tarkoituksesta sekä toteutuksesta. Tutkimusta tehdessäni olen pitänyt huolen siitä, että opinnäytetyöhöni liittyvät äidit ja lapset säilyttävät anonymiteettinsä. Tutkimus on ollut äideille täysin vapaaehtoista. Työn valmistuttua kyselyn materiaalit hävitettiin asianmukaisella tavalla. Kohdejoukon anonymiys säilyi, eikä heitä voi tunnistaa työn tuloksista. Tietoa hakiessani pyrin valitsemaan lähteiksi mahdollisimman uusia lähteitä. Aiheesta ei löytynyt kuitenkaan valtavaa määrää kirjallisuutta, opinnäytetöitä osallisuuteen liittyen on tehty paljonkin.

Hirsjärvi (ym. 2009, 190-191) toteavat, että kyselyä tehdessä on syytä kiinnittää huomiota kysymysten asetteluun ja neutraaliuuteen, jotta ne eivät ohjaa vastaajaa tiettyyn suuntaan. Kyselyni vastausten määrä oli korkea. Keräämäni aineisto oli pieni, joten oli helppo huomioida kaikki vastaukset analyysiä tehdessä. Koen, että jokaisen vastaajan ääni tulee esille. Saamani aineiston laajuus vaikuttaa luotettavuuteen. Verrattain kattava aineisto kuvaa koko ryhmän mielipidettä ja kokemusta. Mielestäni

tutkimuksen uskottavuus säilyi, koska vastauksissa toistui samoja teemoja ja samankaltaisuutta. Kuitenkin tämä opinnäytetyö oli yhteen varhaiskasvatuksen kerhotyön yksikköön sijoittuva tutkimus, jonka tulokset eivät ole yleistettävissä tai suoraan siirrettävissä. Aineistonkeruumenetelmien tarkoituksenmukaisuutta mietittäessä on syytä pohtia niiden luotettavuutta ja eettisyyttä. Kyselylomake paperiversiona ei mahdollistanut täydellistä anonymiteettiä, vaikka vastaaminen ei ollut tiettyyn paikkaan ja aikaan sidottua. Koska käytin tutkimuksessani jo arvioivia loppukeskusteluja, kyselylomake antoi mahdollisuuden pohtia asioita myös kirjallisesti.

Jatkoa opinnäytetyöni aiheen tutkimukselle voisi olla työntekijöiden ajatusten ja kokemusten tutkiminen liittyen osallisuuden mahdollisuuksiin varhaiskasvatusympäristössä. Jatkotutkimusta voisi tehdä myös vertailemalla kahden eri äitiryhmän osallisuuden kokemuksia.

LÄHTEET

- Heikkinen, H. L. T. & Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Heikkinen, H. L. T. & Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) 1999. 25-62. Jyväskylä: Atena.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 2001. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Yliopiston painatuskeskus.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Luettu 15.3.2016. Saatavissa: <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/75668/T17-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.
- Kurki, L. Sosiokulttuurinen innostaminen.2000. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kurki, L. 2006a. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L.,& Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja unnon kansalainen. Johdatus kansalaisen sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenens Print.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prma Oy.
- Pajula, E. 2014. Tositarinoita osallisuudesta. Teoksessa Jämsen, A. & Pyykkönen, A. (toim.) 2014. Osallisuuden jäljillä. 11-2. Pohjois-karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Luettu 3.6.2016. <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-jäljillä-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Metsämuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Nivala, E. 2016. Luento. Saatavissa: www.oppi.uef.fi/opk/video/kkoukkar/Nivala/
- Nivala, E. 2010. Osallistuminen sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteena. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.), 11-122. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vsk (nro) 11. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 2013. Uef.fi.
- Nurmi, S. & Rantala, K. 2011. Näyn ja kuulun- Lapsen etu ja osallisuus. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä -ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva. PS-kustannus.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.), 14-19. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy.

Tast, E. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, 17-50. Vuosikirja 2007. Kuopio: Kopijyvä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. STAKES. Oppaita 56. Saarijärvi 2005: Gummerus Kirjapaino Oy. Luettu 3.11.2016. Saatavissa: <https://www.julkkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/varhaiskasvatuksenperusteet.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Luettu 3.11.2016.

Saatavissa:

www.ooph.fi/download/179349.varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Varhaiskasvatuslaki 2015.

Vilkkä, H. Ja Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Virkki, P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Helsinki 2015: University of Eastern Finland. Luettu 4.11.2016. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1735-5>

Raivio, H. Ja Karjalainen, R. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline. Palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010- luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa Era, T. (toim.) Osallisuus. Oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja156. Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy. Luettu 16.2.2016. Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Verkkodokumentti. Luettu 28.20.2016. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf.

Turja, L. 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos, 41-54. Jyväskylä: PS-Kustannus.

THL 2014 b. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. Luettu 16.2.2016. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipolitiikka/elinolot-jahyvinvointi/syrjaytyminen-ja-osallisuus/osallisuus-syrjaytyminen-vastaparina>.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

”Niin elämää” päivät Haukkamäen perhekerhossa syksyllä 2015

1 Millaisia tavoitteita olit asettanut
perhekerhotoiminnalle? _____

2 Tukivatko ”Niin elämää” –päivät tavoitteittesi toteutumista, jos, niin miten?

3 Mitkä asiat koet tärkeiksi perhekerhotoiminnassa?

4 Miten ”Niin elämää” päiviä voisi mielestäsi kehittää?

5 Millä muilla tavoilla mielestäsi osallisuus voisi toteutua perhekerhotoiminnassa?

6 Kuvaile millaisia kokemuksia ja/tai tunteita ”Niin elämää” päivät sinussa herätti?

7 Mikä oli mielestäsi onnistunutta?

8 Millaista osallisuutta itse koit? Entä lapsesi?

9. Muita kommentteja

KIITOS VASTAUKSESTASI
